

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Poznaniu

LPO.410.024.05.2020

Pan
Tomasz Wojciechowski
Prezes Zarządu GWDA Spółka z ograniczoną
odpowiedzialnością w Pile
ul. Na Leszkowie 4
64-920 Piła

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/20/046 – Zbieranie i oczyszczanie ścieków komunalnych

I.

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	GWDA Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w Pile; ul. Na Leszkowie 4; 64-920 Piła (dalej: Spółka, Przedsiębiorstwo albo GWDA)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Tomasz Wojciechowski, Prezes Zarządu Spółki, od 22 sierpnia 2012 r. (dalej: Prezes)
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Planowanie, monitorowanie, koordynowanie i nadzorowanie realizacji zadań w zakresie gospodarki ściekowej. 2. Zbieranie ścieków komunalnych. 3. Oczyszczanie ścieków komunalnych i zagospodarowanie osadów ściekowych. 4. Finansowanie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych.
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2018 r. do 30 września 2020 r., z wykorzystaniem dowodów powstałych przed lub po tym okresie ¹ .
Podstawa prawna podjęcia kontroli	art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ²
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Poznaniu
Kontrolerzy	Marek Gutraj, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LPO/140/2020 z 2 listopada 2020 r. (akta kontroli str. 1-2)

¹ Dalej także: kontrolowany okres, badany okres.

² Dz. U. z 2020 r. poz. 1200, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W latach 2018-2020 (do 30 września) w Spółce dysponowano informacjami o ilości ścieków odprowadzanych systemem kanalizacyjnym i dostarczanych taborem asenizacyjnym z terenu aglomeracji⁴ Piła i spoza niego oraz na bieżąco monitorowano realizację zadań w zakresie gospodarki ściekowej. Przedsiębiorstwo posiadało dwa zezwolenia na zbiorowe odprowadzanie ścieków, na terenie Miasta Piły (dalej: Miasto) oraz Gminy Szydłowo (dalej: Gmina), które odpowiadały rzeczywistemu obszarowi jego działania. Nie spełniano natomiast jednego warunku, o charakterze formalnym, wynikającego z ww. pozwoleń, tj. nie przedkładano Prezydentowi Miasta (dalej: Prezydent) oraz Wójtowi Gminy (dalej: Wójt) rocznych sprawozdań finansowych oraz innych wymaganych informacji. Z odpowiednim wyprzedzeniem przekazywano natomiast do gminy wiodącej w aglomeracji dane niezbędne do terminowego przedłożenia Wodom Polskim sprawozdań z realizacji Krajowego Planu Oczyszczania Ścieków Komunalnych⁵ (dalej: KPOŚK albo Program).

W Przedsiębiorstwie rzetelnie prowadzono ewidencję awarii sieci kanalizacyjnej i podejmowano adekwatne działania w celu ich usunięcia. Terminowo dokonywano okresowych kontroli obiektów budowlanych będących własnością GWDY, zlokalizowanych poza terenem oczyszczalni ścieków. W Spółce nie dysponowano jednak pełną wiedzą o stanie technicznym eksploatowanych urządzeń kanalizacyjnych będących własnością Gminy, przy czym podejmowano działania, aby tę wiedzę uzyskać.

Terminowo przekazywano do Inspekcji Ochrony Środowiska wyniki pomiarów ilości i jakości ścieków wprowadzanych do wód, które nie zostały zakwestionowane. Zlecona przez NIK ww. inspekcji kontrola wykazała, że badane próbki oczyszczonych ścieków odprowadzonych z oczyszczalni spełniały wymogi wydanego pozwolenia wodnoprawnego. Oczyszczalnia była eksploatowana zgodnie z założeniami techniczno-technologicznymi, przeprowadzano wymagane okresowe kontrole stanu technicznego obiektów oczyszczalni i dokonywano niezbędnych prac remontowych. W Przedsiębiorstwie postępowano z odpadami w sposób zgodny z zasadą bliskości, o której mowa w art. 20 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach⁶.

W Spółce zapewniono środki finansowe na realizację przedsięwzięć w zakresie oczyszczania ścieków komunalnych. Spośród zadań ujętych w AKPOŚK 2017 zrealizowano zadanie GWDY dotyczące sieci kanalizacyjnych. W zakresie trzech zadań dotyczących oczyszczalni ścieków, z dwóch zrezygnowano i zaplanowano finansowanie jednej inwestycji. Jej realizacja uległa spowolnieniu, co jednak wynikało z przyczyn niezależnych od Przedsiębiorstwa. Niezrealizowanie ww. inwestycji ujętych w AKPOŚK 2017 nie miało wpływu na spełnianie przez oczyszczalnię Gwda warunku I (wydajność) i warunku II (standardy oczyszczania) określonych w dyrektywie Rady 91/271/EWG z 21 maja 1991 r. dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych⁷ (dalej: dyrektywa 91/271/EWG).

³ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁴ Teren na którym zaludnienie lub działalność gospodarcza są wystarczająco skoncentrowane, aby ścieki komunalne były zbierane i przekazywane do oczyszczalni ścieków komunalnych albo do końcowego punktu zrzutu tych ścieków (art. 86 ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne, Dz. U. z 2020 r. poz. 310, ze zm., dalej: Prawo wodne).

⁵ Zatwierdzony przez Radę Ministrów 16 grudnia 2003 r.

⁶ Dz. U. z 2020 r. poz. 797, ze zm.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częstkowe⁸ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Planowanie, monitorowanie, koordynowanie i nadzorowanie realizacji zadań w zakresie gospodarki ściekowej

Opis stanu
faktycznego

1.1 Planowanie gospodarki ściekowej

Przedsiębiorstwo funkcjonowało w okresie objętym kontrolą w formie spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Pile. Całościowym udziałowcem Spółki było Miasto, tj. gmina wiodąca w aglomeracji, do której należały Miasto i Gmina.

(akta kontroli str. 528-537)

GWDA zarządzała sanitarną siecią kanalizacyjną o łącznej długości: 58,6 km (stan na dzień 31 grudnia 2018 r.), 61 km (stan na dzień 31 grudnia 2019 r.) oraz 64,6 km (stan na dzień 30 września 2020 r.), z czego odpowiednio: 56 km⁹, 56,5 km¹⁰ i 60,1 km¹¹ sieci znajdowało się na terenie aglomeracji Piła. Poza aglomeracją znajdowało się odpowiednio: 2,6 km, 4,5 km i 4,5 km sieci kanalizacyjnej. Spółka nie eksploatowała sieci ogólnospławnej.

Według stanu na 31 grudnia 2019 r., własnością Przedsiębiorstwa było 22,2 km sieci kanalizacyjnej. Pozostałą część sieci GWDA eksploatowała na podstawie umowy nr 31/2019 na usługi zbiorowego odprowadzania ścieków, zawartej 25 czerwca 2019 r. z Gminą¹² w trybie art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1996 r. o gospodarce komunalnej¹³. W umowie tej określono, że Spółka będzie korzystała z własnych urządzeń kanalizacyjnych oraz przekazanych protokołarnie urządzeń kanalizacji sanitarnej będących własnością Gminy, a także z należącej do niej oczyszczalni ścieków w Dobrzycy. Jednocześnie GWDA zobowiązała się do realizowania usług w zakresie utrzymania, eksploatacji i konserwacji ww. urządzeń kanalizacyjnych oraz oczyszczalni ścieków w Dobrzycy.

(akta kontroli str. 102-141, 538)

Oczyszczalnia ścieków komunalnych Gwda położona była na terenie Miasta i była własnością Spółki. Przepustowość oczyszczalni wynosiła 28 000 m³/d (średnio dopływało około 17 000 m³/d). Oczyszczalnia ścieków w Dobrzycy położona była na terenie Gminy, ale poza terenem aglomeracji Piła¹⁴.

(akta kontroli str. 528-530)

Przedsiębiorstwo na terenie oczyszczalni Gwda posiadało dwa punkty zlewcze nieczystości płynnych - ścieków bytowych oraz ścieków przemysłowych (obejmujący stację zlewną ścieków dowożonych oraz sześć zbiorników retencyjnych). Do pierwszego punktu dowożone były ścieki które miały pochodzenie komunalno-bytowe, natomiast do drugiego - ścieki pochodzenia specjalnego, które przed wprowadzeniem do układu oczyszczania były odpowiednio dozowane i nie mogły być w całej przywiezionej objętości zrzucane do procesu technologicznego.

(akta kontroli str. 547)

⁸ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁹ W tym 2,8 km na terenie Miasta i 53,2 km na terenie Gminy.

¹⁰ W tym 2,5 km na terenie Miasta i 54 km na terenie Gminy.

¹¹ W tym 2,5 km na terenie Miasta i 57,6 km na terenie Gminy.

¹² Wcześniej na podstawie umowy użyczenia sieci kanalizacyjnej z 22 lutego 2010 r. zawartej z tą gminą.

¹³ Dz. U. z 2019 r. poz. 712, ze zm.

¹⁴ Według stanu na 30 września 2020 r. z terenu Gminy do aglomeracji należały miejscowości: Szydłowo, Jaraczewo, Stara Łubianka, Dolaszewo, Kotuń oraz część miejscowości Zawady.

W kontrolowanym okresie Spółka posiadała dwa zezwolenia na zbiorowe odprowadzanie ścieków. Pierwsze, wydane przez Prezydenta uprawnia GWDE do prowadzenia działalności w zakresie zbiorowego odprowadzania i oczyszczania ścieków na obszarze Miasta, począwszy od 21 października 2002 r. Drugie zezwolenie, wydane przez Wójta, uprawnia Przedsiębiorstwo do prowadzenia działalności w zakresie zbiorowego odprowadzania i oczyszczania ścieków na terenie Gminy, począwszy od 10 grudnia 2003 r. Oba zezwolenia wydano na czas nieokreślony. W okresie objętym kontrolą nie wypełniano natomiast jednego warunku, ujętego w ww. zezwoleniach, dotyczącego sprawozdawczości, o czym szerzej w sekcji „Stwierdzone nieprawidłowości”.

(akta kontroli str. 303-310)

Spółka zajmowała się odprowadzaniem i oczyszczaniem ścieków doprowadzonych system kanalizacji z terenu Gminy (na podstawie umowy nr 31/2019) oraz samym oczyszczaniem ścieków doprowadzonych systemem kanalizacji z terenu Miasta – na podstawie umowy nr GWDA/1/2015 z 20 stycznia 2015 r. zawartej z Miejskimi Wodociągami i Kanalizacją sp. z o.o. w Pile (dalej: MWiK) oraz umowy nr GWDA/21/2016 z 8 sierpnia 2016 r. zawartej z Zakładami Przemysłu Ziemniaczanego „ZETPEZET” sp. z o.o. (dalej: ZPZ)¹⁵. System kanalizacji którymi dostarczano ścieki z terenu Miasta należał odpowiednio do MWiK oraz ZPZ.

Obszar objęty ww. zezwoleniami odpowiadał rzeczywistemu obszarowi działania Przedsiębiorstwa w zakresie zbiorowego odprowadzania i oczyszczania ścieków i pokrywał się z terenem lokalizacji posiadanych urządzeń kanalizacyjnych.

(akta kontroli str. 142-175)

1.2 Planowanie realizacji przedsięwzięć w zakresie gospodarki ściekowej

Przedsiębiorstwo 19 stycznia 2017 r. przekazało Wójtowi „Wieloletni plan rozwoju i modernizacji urządzeń kanalizacyjnych GWDA sp. z o.o. w Pile na lata 2017-2018” (dalej: Plan).

(akta kontroli str. 237-245)

W Planie na 2017 r. przewidziano realizację czterech inwestycji:

- Budowa (rozbudowa) kanalizacji sanitarnej w Dolaszewie, ul. Bukowa (dz. Nr 187/41);
- Budowa studni pomiarowej w Zawadzie przy przepompowni ścieków LPT Zawada – Leśna (dz. Nr 262);
- Wymiana szafy zasilająco sterowniczej LPT Stara Łubianka – Łąkowa,
- Wymiana szafy zasilająco sterowniczej LPT2 Stara Łubianka – J.P.II.

Zgodnie z Planem, wszystkie powyższe inwestycje miały zostać zrealizowane w 2017 r., ze środków własnych Spółki. Na 2018 r. nie ujęto w Planie żadnych przedsięwzięć rozwojowo-modernizacyjnych, nie dokonywano też jego aktualizacji.

W Planie ujęto jedno przedsięwzięcie - „Budowa (rozbudowa) kanalizacji sanitarnej w Dolaszewie, ul. Bukowa (dz. Nr 187/41)” - z trzech, które zaplanowano w AKPOŚK 2017 w obszarze „Działania inwestycyjne w zakresie sieci kanalizacyjnych”. Prezes wyjaśnił, że pozostałe dwa zadania nie były realizowane przez Spółkę, lecz przez Gminę.

W Planie nie ujęto natomiast trzech inwestycji dotyczących oczyszczalni ścieków, które zostały wpisane do AKPOŚK 2017 w obszarze „Działania inwestycyjne w zakresie oczyszczalni ścieków”. Prezes wyjaśnił, że decyzję o rezygnacji z dwóch z trzech ww. przedsięwzięć - tj. „Budowa nowej stacji odwadniania osadów” oraz „Zastąpienie kanału zrzutowego ścieków oczyszczonych kanałem zamkniętym” - podjęto na przełomie 2017 i 2018 r. Nie podał natomiast przyczyn nieujęcia w Planie

¹⁵ W ramach usługi oczyszczania ścieków przemysłowych.

przedsięwzięcia „Budowa zamkniętych komór fermentacji osadów ściekowych wraz z biogazownią”.

(akta kontroli str. 237-245)

Kierownik Zakładu Oczyszczania i Sieci (dalej: ZOiS) w odniesieniu do ww. pierwszego przedsięwzięcia wyjaśnił, że zrezygnowano z niego, ponieważ podjęto decyzję o budowie nowego obiektu - biogazowni osadów ściekowych i w ramach tej, dużo większej, inwestycji zaprojektowano nową stację odwadniania osadów. Zaznaczył jednocześnie, że aktualnie eksploatowana stacja odwadniania osadów zapewnia odwadnianie 100% produkowanych osadów ściekowych. Kierownik podkreślił również, że rezygnacja z tej inwestycji pozostaje bez wpływu na efekt ekologiczny oczyszczalni.

W odniesieniu do drugiego ww. przedsięwzięcia, Kierownik ZOiS wyjaśnił, że zrezygnowano z niego po analizie finansowej. Według początkowych założeń skanalizowanie miało przynieść oszczędności z tytułu braku potrzeby czyszczenia rowu zrzutowego ścieków oraz jego wykaszania i umacniania, jednak koszty skanalizowania okazały się niewspółmiernie wysokie w stosunku do obecnych kosztów eksploatacyjnych. Kierownik ZOiS zaznaczył jednocześnie, że obecny rów zrzutowy jest w 100% sprawny i ewentualne jego skanalizowanie pozostaje bez wpływu na efekt ekologiczny oczyszczalni.

(akta kontroli str. 663)

Wójt wyjaśnił, w trybie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK, że przesłany przez Spółkę Plan nie został przedłożony Radzie Gminy do uchwalenia. Wynikało to z tego, że Gmina w tamtym okresie nie planowała rozbudowy infrastruktury technicznej.

(akta kontroli str. 661)

Przedsiębiorstwo nie opracowało wieloletniego plan rozwoju i modernizacji urządzeń kanalizacyjnych na lata 2019-2020 dla gmin należących do aglomeracji Piła.

Prezes wyjaśnił, że na spotkaniach z Wójtem ustalono, iż Spółka nie będzie się zajmowała modernizacją i budową urządzeń kanalizacyjnych, gdyż takie inwestycje będzie realizowała Gmina we własnym zakresie, korzystając z własnych środków lub dofinansowań. Ustalono również, że po zrealizowaniu inwestycji Gmina będzie przekazywać Przedsiębiorstwu nowo wybudowane urządzenia kanalizacyjne do eksploatacji. Przekazywanie nowych urządzeń następowało w ramach aneksowania umowy nr 31/2019.

Odnosnie do wieloletniego planu rozwoju i modernizacji urządzeń kanalizacyjnych dla Miasta, Prezes wskazał, że GWDA nie zajmowała się eksploatacją i rozbudową sieci kanalizacyjnych na tym terenie¹⁶.

(akta kontroli str. 607, 656)

1.3 Monitorowanie realizacji zadań w zakresie gospodarki ściekowej

1.3.1 Całkowita ilość ścieków (łącznie ze ściekami dostarczonymi przez MWiK oraz ZPZ) odprowadzonych zbiorczym systemem kanalizacyjnym do oczyszczalni Gwda w latach 2018, 2019 i 2020 (III kwartały) wyniosła odpowiednio: 6 306,7 tys. m³ (w tym na obszarze aglomeracji: 6 280,4 tys. m³), 5 793 tys. m³ (w tym na obszarze aglomeracji: 5 758,5 tys. m³) oraz 5 262,8 tys. m³ (w tym na obszarze aglomeracji: 5 242,6 tys. m³).

¹⁶ W myśl art. 21 ust. 7 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz. U. z 2020 r. poz. 2028, dalej: uzzw), obowiązek opracowania planu nie dotyczy przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych, które nie planują budowy urządzeń wodociągowych lub urządzeń kanalizacyjnych.

Ilość ścieków dostarczonych do oczyszczalni taboru asenizacyjnym w tym okresie wyniosła odpowiednio: 40,3 tys. m³ (w tym z terenu aglomeracji: 14 tys. m³), 52,2 tys. m³ (w tym z terenu aglomeracji: 17,7 tys. m³) oraz 33,5 tys. m³ (w tym z terenu aglomeracji: 13,2 tys. m³).

(akta kontroli str. 539)

Całkowita ilość ścieków odprowadzonych zbiorczym systemem kanalizacyjnym z terenu Gminy, w latach 2018, 2019 i 2020 (III kwartały), wyniosła odpowiednio: 156,2 tys. m³ (w tym z terenu aglomeracji: 148,4 tys. m³), 149,5 tys. m³ (w tym z terenu aglomeracji: 141,8 tys. m³) oraz 121,4 tys. m³ (w tym z terenu aglomeracji: 114,6 tys. m³). Oczyszczaniem ścieków odprowadzanych zbiorczym system kanalizacyjnym z terenu Gminy należącego do aglomeracji zajmowała się oczyszczalnia Gwda. Natomiast oczyszczaniem ścieków odprowadzonych zbiorczym system kanalizacyjnym z terenu Gminy znajdującego się poza aglomeracją zajmowała się oczyszczalnia ścieków w Dobrzycy, do której odprowadzano w kolejnych latach kontrolowanego okresu odpowiednio: 7,8 tys. m³, 7,7 tys. m³ oraz 6,8 tys. m³ ścieków.

(akta kontroli str. 540)

Przedsiębiorstwo nie posiadało danych (rzeczywistych ani szacunkowych) dotyczących całkowitej ilości ścieków wytwarzanych na terenie swojego działania, w tym na terenie aglomeracji Piła, gdyż - jak wyjaśnił Kierownik ZOIS – dane takie nie były Spółce potrzebne. Dodał, że GWDA realizowała zadania zgodnie z umową z MWiK i Gminą.

(akta kontroli str. 603)

1.3.2 W 2018 r. Spółka realizowała 10 przedsięwzięć w zakresie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych, takich jak:

- a) „Modernizacja rozprawadzalników na polach irygacyjnych – część od 100 metra”
- b) ;
- c) Rozbudowa kanalizacji sanitarnej w Dolaszewie w rejonie ul. Bukowej dz. Nr 187/41 (przedsięwzięcie ujęte w AKPOŚK 2017 – inwestycje w zakresie sieci kanalizacyjnych);
- d) Budowa zamkniętych komór fermentacji osadów ściekowych wraz z biogazownią (przedsięwzięcie ujęte w AKPOŚK 2017 – inwestycje w oczyszczalni ścieków);
- e) Wymiana dziewięciu zasuw przy osadniku wstępnym;
- f) Wymiana biofiltra LKT¹⁷;
- g) Wymiana przyrządu do pomiaru gęstości osadu LKT;
- h) Modernizacja rurociągu stalowego DN 1200 – obejście osadnika wstępnego za pomocą wciąganej poliestrowej rękawy termoutwardzalnej;
- i) „Podajnik hydrauliczny do skratek”;
- j) Wymiana dwóch paneli piaskownika;
- k) Modernizacja przyrządu do pomiaru zawartości NO³ – ścieki oczyszczone.

W 2019 r. GWDA realizowała dziewięć przedsięwzięć w zakresie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych, takich jak:

- a) Budowa zamkniętych komór fermentacji osadów ściekowych wraz z biogazownią;
- b) Modernizacja przyrządu do pomiaru zawartości NO³ – ścieki oczyszczone;
- c) Zakup mobilnej pompy dużej wydajności;
- d) Wymiana dwóch separatorów piasku;

¹⁷ Lotnych kwasów tłuszczowych.

- e) Reaktory naprawa spękań wypraw malarskich;
- f) „Zaczepy górnych przewodnic pomp LKT”;
- g) „Dylatacja pozioma i pionowa górnych osadnika wtórnego B”;
- h) Malowanie i odbudowa części metalowych „WKF”;
- i) Wymiana dwóch paneli piaskownika.

W 2020 r. (do 30 września) Przedsiębiorstwo realizowało dziewięć przedsięwzięć w zakresie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych, takich jak:

- a) Budowa zamkniętych komór fermentacji osadów ściekowych wraz z biogazownią;
- b) Wymiana szafy siłowej PORiN;
- c) Modernizacja komór pompowni operacyjnej za pomocą wkładu z tworzywa sztucznego PE;
- d) Wymiana rur stalowych na nierdzewne w komorze zakładowej pompowni operacyjnej wraz z zasuwami;
- e) Wymiana dwóch paneli piaskownika;
- f) „Zaczepy górnych przewodnic mieszadeł pompujących recyrkulacji II i II reaktory A i B”;
- g) Remont stopni sprężających, wymiana łożysk silnika, kół pasowych oraz zaworów bezpieczeństwa dmuchaw GM80L nr 2, 4, 6;
- h) Malowanie zewnętrznych powłok piaskownika oraz osadnika wstępnego;
- i) Modernizacja systemu napowietrzania reaktorów biologicznych

(akta kontroli str. 556)

Powyższe przedsięwzięcia realizowane były zgodnie z planami inwestycyjnymi i remontowymi Spółki na lata 2018-2020. Zaplanowane na lata 2018-2019 przedsięwzięcia zostały zrealizowane zgodnie z harmonogramem rzeczowym i finansowym, poza „Budową zamkniętych komór fermentacji osadów ściekowych wraz z biogazownią”. Według założeń, realizacja ww. jednej inwestycji miała polegać na budowie węzła do fermentacji mezofilowej i obejmować w szczególności budowę: instalacji umożliwiających przekształcanie osadów ściekowych, zamkniętych komór fermentacyjnych wraz z obiektami gospodarki biogazem pozyskiwanym w tych komorach, instalacji składającej się z agregatów kogeneracyjnych umożliwiających energetyczne wykorzystanie pozyskanego biogazu.

Inwestycja ta miała na celu osiągnięcie następujących korzyści:

- rozwój skojarzonego wytwarzania energii cieplnej i elektrycznej w wysokosprawnej kogeneracji,
- poprawę bilansu energetycznego oczyszczalni Gwda i kompostowni dzięki wykorzystaniu biogazu, tj. zmniejszenie zapotrzebowania na energię elektryczną pokrywanego ze źródeł zewnętrznych i kosztów z tym związanych oraz ewentualną sprzedaż nadwyżek wyprodukowanej energii cieplnej,
- poprawę efektów odwadniania osadu (lepszy stopień odwodnienia, mniejsze zużycie polielektrolitu) dzięki odwadnianiu osadów dobrze przefermentowanych i dzięki odwadnianiu w nowej instalacji,
- zmniejszenie końcowej ilości powstających osadów, zarówno dzięki ich lepszej uprzedniej fermentacji jak i lepszemu odwodnieniu,
- zwiększenie bezpieczeństwa i elastyczności procesowej w części ściekowej dzięki zrealizowaniu instalacji do dozowania zewnętrznego źródła węgla,
- zmniejszenie emisji metanu do atmosfery,
- poprawę warunków pracy personelu obsługującego oczyszczalnię i kompostownię poprzez budowę nowego budynku zaplecza.

Wyjaśnienia Prezesa dotyczące przyczyn niezrealizowania inwestycji zgodnie z harmonogramem finansowym zostały przedstawione w pkt 4.2 niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

(akta kontroli str. 246-302)

Dane dotyczące realizacji KPOŚK za 2018 i 2019 r. Spółka przekazywała Prezydentowi z wyprzedzeniem umożliwiającym mu terminowe przedłożenie Wodom Polskim sprawozdania, o którym mowa w art. 89 ust. 1 Prawa wodnego¹⁸. Przekazane dane były zgodne z dokumentacją przedstawioną w trakcie kontroli. Prezydent nie występował do GWDY z wnioskiem o sprostowanie danych przekazanych na potrzeby ww. sprawozdań.

(akta kontroli str. 675)

Przedsiębiorstwo nie było kontrolowane przez Wójta oraz Prezydenta, ani w trybie art. 18e ust. 1 uzzw, w zakresie zgodności wykonywanej działalności z udzielonymi zezwoleniami na zbiorowe odprowadzanie ścieków, ani w trybie art. 212 § 1 ustawy z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych¹⁹.

(akta kontroli str. 606)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Spółka, wbrew wymogom wynikającym z ustępu IV.2 udzielonych przez Miasto oraz Gminę zezwoleń na prowadzenie działalności w zakresie zbiorowego odprowadzania i oczyszczanie ścieków²⁰, w całym okresie objętym kontrolą nie przedkładała Prezydentowi oraz Wójtowi corocznych sprawozdań finansowych a także informacji o: realizacji skarg i wniosków, występujących awariach, wnioskach pokontrolnych z przeprowadzonych kontroli zewnętrznych oraz jakości usług zbiorowego odprowadzania ścieków (pkt a-d).

Prezes przyznał, że informacji takich, zarówno Prezydentowi jak i Wójtowi nie przekazywano. Zaznaczył jednocześnie m.in., że: do Spółki nie wpływały żadne skargi związane z prowadzeniem działalności na terenie Miasta oraz Gminy; w latach 2018-2019 nie były prowadzone kontrole zewnętrzne dotyczące działalności GWDY na terenie Gminy, a kontrole zewnętrzne dotyczące działalności Przedsiębiorstwa na terenie Miasta nie zawierały zaleceń pokontrolnych lub uwag. Dodał, że jakość ścieków odprowadzonych do odbiornika była zgodna z wymaganiami prawa.

(akta kontroli str. 305-309, 664-665)

NIK wskazuje, że przedkładanie sprawozdań finansowych nie jest obwarowane żadnym dodatkowym warunkiem. Ponadto, przedkładanie ww. informacji ujętych punktach a-d, jest obligatoryjne²¹ bez względu na to, czy ww. zdarzenia miały miejsce czy też nie. W przypadku gdy w danym okresie sprawozdawczym nie wystąpiły, także należy o tym poinformować uprawnione podmioty, albowiem, przy istniejącej dotąd praktyce postępowania nie są one w stanie odróżnić niewystąpienia ww. zdarzeń od nieprzekazania sprawozdania, w którym faktycznie zaistniałe zdarzenia opisano. Na marginesie - w okresie objętym kontrolą na terenie Gminy wystąpiły awarie sieci kanalizacyjnych.

(akta kontroli str. 558-561)

¹⁸ Za 2018 r. termin do 31 stycznia 2019 r., za 2019 r. termin do 28 lutego 2020 r.

¹⁹ Dz. U. z 2020 r. poz. 1526, ze zm.

²⁰ Odpowiednio: Nr 2/2002 z 21 października 2002 r. i Nr 2 z 10 grudnia 2003 r.

²¹ „[...] zobowiązany jest do przedkładania [...]”

W Spółce dysponowano informacjami o ilości ścieków odprowadzanych systemem kanalizacyjnym i dostarczanych taborem asenizacyjnym z terenu aglomeracji i spoza niego oraz na bieżąco monitorowano realizację zadań w zakresie gospodarki ściekowej. Przedsiębiorstwo posiadało dwa zezwolenia na zbiorowe odprowadzanie ścieków, na terenie Miasta oraz Gminy, które odpowiadały rzeczywistemu obszarowi jego działania. Nie spełniono natomiast jednego warunku, o charakterze formalnym, wynikającego z ww. pozwoleń, tj. nie przedkładano Prezydentowi oraz Wójtowi rocznych sprawozdań finansowych oraz innych wymaganych informacji. Z odpowiednim wyprzedzeniem przekazywano natomiast do gminy wiodącej w aglomeracji dane niezbędne do terminowego przedłożenia Wodom Polskim sprawozdań z realizacji KPOŚK.

2. Zbieranie ścieków komunalnych

Opis stanu
faktycznego

2.1 W Przedsiębiorstwie nie posiadano danych o tym ilu i jaki procent mieszkańców na terenie jego działania korzystał z sieci kanalizacyjnych, przydomowych oczyszczalni ścieków oraz zbiorników bezodpływowych. Zastępca Kierownika ZOIS wskazał, że w Spółce nie prowadzi się takich ewidencji, gdyż nie ma takiej potrzeby.

(akta kontroli str. 603, 666-668)

Prezes podał, że na spotkaniach technicznych w Urzędzie Gminy, GWDA wniosowała o podjęcie działań w celu podłączenia do istniejącej sieci kanalizacyjnej jak największej liczby nieruchomości z terenu Gminy. Zaznaczył jednak, że Spółka nie posiada dokumentu na tę okoliczność. Z kolei procent skanalizowania Miasta, jak wskazał Prezes, jest zbliżony do 100%, a kanalizowanie obszarów peryferyjnych z niewielkim wskaźnikiem RLM²² na kilometr sieci, może skutkować podniesieniem a nie obniżeniem kosztów odprowadzania ścieków. Dodał, że Spółka nie prowadzi analiz w tym zakresie, gdyż zajmuje się tylko oczyszczaniem ścieków z terenu Miasta, a ich zbiorowym odprowadzaniem zajmuje się inny podmiot, tj. MWiK.

(akta kontroli str. 606)

2.2 W Przedsiębiorstwie prowadzono ewidencję awarii sieci kanalizacyjnych i stacji zlewnych, która zawierała między innymi następujące dane o awariach: data i godzina wykrycia; miejsce, rodzaj i przyczyna wystąpienia; zakres wykonanych czynności; data i godzina usunięcia; czas trwania oraz koszty usunięcia.

W 2018 r. odnotowano 12 awarii, w tym:

- osiem przypadków miejscowej niedrożności sieci kanalizacji sanitarnej, których przyczyną było niewłaściwe korzystanie z tej sieci przez odbiorców usług;
- dwa przypadki uszkodzenia włazów studzienek kanalizacyjnych, których przyczyną było najeżdżanie ciężkiego pojazdu na te studzienki;
- jeden przypadek uszkodzenia odcinka bocznego sieci kanalizacyjnej, którego przyczyną było występowanie wody gruntowej oraz napór gruntu;
- jeden przypadek uszkodzenia przewodu tłocznego, którego przyczyną było niewłaściwe wykonanie przewiertu sterowanego.

Wszystkie awarie usunięto bez konieczności wyłączenia fragmentu sieci.

W 2019 r. odnotowano trzy awarie, w których stwierdzono niedrożność miejscową odcinka sieci kanalizacji sanitarnej. Jako przyczynę również wskazano niewłaściwe

²² Równoważna liczba mieszkańców - ładunek substancji organicznych biologicznie rozkładalnych wyrażonych jako wskaźnik pięciodobowego zapotrzebowania tlenu (BZT₅) w ilości 60 g tlenu na dobę (art. 86 ust. 3 pkt 2 Prawa wodnego).

korzystanie z sieci przez odbiorców usług. Wszystkie awarie usunięto bez konieczności wyłączenia fragmentu sieci.

W 2020 r. (do 30 września) odnotowano trzy awarie, przy czym w dwóch przypadkach stwierdzono niedrożność miejscową odcinka sieci kanalizacji sanitarnej (ponownie w wyniku niewłaściwego użytkowania przez odbiorców) oraz w jednym przypadku – uszkodzenie studzienki kanalizacyjnej (też w wyniku najechania na nią przez ciężki pojazd). Awary te również usunięto bez konieczności wyłączenia fragmentu sieci.

(akta kontroli str. 558-561)

2.3 Badaniem objęto cztery książki obiektów budowlanych, o których mowa w art. 64 ust. 1 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane²³ - dla będących własnością Spółki, zlokalizowanych poza terenem oczyszczalni ścieków Gwda,: przepompowni ścieków Zawada LPT – Leśna, zlewni przepompowni ścieków Dobrzyca LPT3 – Olszynowy Zakątek, Pompowni LPT1 Dolaszewo oraz kanalizacji sanitarnej (ul. Podkowa Leśna, Kasztanowa, Dolaszewo). W protokołach z rocznych i pięcioletnich kontroli stanu technicznego ww. obiektów, o których to kontrolach mowa w art. 62 ust. 1 pkt 1 i 2 Prawa budowlanego stwierdzono, że są w dobrym lub bardzo dobrym stanie technicznym i nie wymagają remontu.

(akta kontroli str. 562-579)

W toku kontroli NIK nie przedłożono protokołów kontroli okresowych stanu technicznego urządzeń kanalizacyjnych, będących własnością Gminy, a eksploatowanych przez Przedsiębiorstwo na podstawie umowy nr 31/2019 na usługi zbiorowego odprowadzania ścieków. W jej § 5 ust. 1 pkt 6 przewidziano, że Gmina jest zobowiązana do przekazywania Spółce kopii ww. protokołów w terminie do 30 czerwca każdego roku. Kierownik Działu Organizacyjno-Prawnego GWDY wyjaśniła, że Gmina, pomimo takiego obowiązku nie przekazała Przedsiębiorstwu kopii protokołów z ww. kontroli, nawet po pisemnym wezwaniu²⁴. Prezes dodał, że w konsekwencji powyższego zaniechania GWDA wypowiedziała ww. umowę w dniu 31 grudnia 2020 r.

(akta kontroli str. 608, 669-674)

NIK wskazuje, że w związku z nieposiadaniem kopii przedmiotowych protokołów, w Spółce nie dysponowano pełną wiedzą na temat stanu technicznego ww. urządzeń.

2.4 W latach 2018-2020 (III kwartały) do Przedsiębiorstwa wpłynęło łącznie 140 wniosków o przyłączenie nieruchomości do sieci kanalizacyjnej, z czego w 2018 r. - 40, w 2019 – 70 a w 2020 (do 30 września) – 30.

Pozytywnie rozpatrzono: 33 wnioski w 2018 r., 65 w 2019 r. oraz 28 w 2020 r. (do 30 września). Odmownie załatwiono siedem wniosków w 2018 r., pięć w 2019 r. oraz dwa w 2020 r. Jako przyczynę odmowy wskazywano: brak sieci w pobliżu nieruchomości (10 przypadków), nieeksploatowanie przez Spółkę danego odcinka sieci (trzy przypadki) oraz niekorzystne ukształtowanie terenu (w jednym przypadku).

(akta kontroli str. 601)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

²³ Dz. U. z 2020 r. poz. 1333, ze zm.

²⁴ Wystosowanym 7 sierpnia 2020 r.

OCENA CZĄSTKOWA

W Przedsiębiorstwie rzetelnie prowadzono ewidencję awarii sieci kanalizacyjnej i podejmowano adekwatne działania w celu ich usunięcia. Terminowo dokonywano okresowych kontroli obiektów budowlanych będących własnością GWDY, zlokalizowanych poza terenem oczyszczalni ścieków. W Spółce nie dysponowano jednak pełną wiedzą o stanie technicznym eksploatowanych urządzeń kanalizacyjnych będących własnością Gminy, przy czym podejmowano działania, aby tę wiedzę uzyskać.

OBSZAR

Opis stanu
faktycznego

3. Oczyszczanie ścieków komunalnych

3.1 Zapewnienie właściwego oczyszczania ścieków komunalnych

Zasady odprowadzania ścieków do środowiska przez Przedsiębiorstwo zostały określone w decyzjach Wojewody Wielkopolskiego (dalej: Wojewoda) z 28 grudnia 2004 r.²⁵ oraz Marszałka Województwa Wielkopolskiego (dalej: Marszałek) z 28 grudnia 2015 r.²⁶ (decyzja zmieniająca), ważnych do 30 czerwca 2025 r. Przedsiębiorstwo uzyskało pozwolenie wodnoprawne na szczególne korzystanie z wód, w którym wskazano, że ilość wprowadzanych do środowiska oczyszczonych ścieków komunalnych innych niż bytowe wynosi 28 000 m³/d ($Q_{dśr}$) i 10 220 000 m³/rok (Q_{roczne}), a ich odbiornikiem jest rzeka Gwda w km 16+307. W pozwoleniu określono też najwyższe dopuszczalne wartości wskaźników zanieczyszczeń albo minimalny procent redukcji zanieczyszczeń dla ścieków wprowadzanych do wód, takie jak:

- BZT₅ (odpowiednio 15 mg O₂/l albo 90%);
- ChZT²⁷ (odpowiednio 125 mg O₂/l albo 75%);
- Zawiesiny ogólne (odpowiednio 35 mg/l albo 90%);
- Azot ogólny (odpowiednio 10 mg/l albo 70-80%);
- Fosfor ogólny (odpowiednio 1 mg/l albo 80%);
- Odczyn w przedziale od 6,5 do 9 pH.

(akta kontroli str. 311-317)

Decyzja Wojewody została wydana na podstawie przepisów nieobowiązujących już: ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne²⁸ oraz rozporządzenia Ministra Środowiska z 8 lipca 2004 r.²⁹ Zmiana pozwolenia wodnoprawnego przez Marszałka została dokonana również w oparciu o przepisy Prawa wodnego z 2001 r., przy czym nastąpiło to w okresie obowiązywania rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 18 listopada 2014 r.³⁰ Decyzją zmieniającą dostosowano wartość minimalnego procentu redukcji zanieczyszczeń dla azotu ogólnego i fosforu ogólnego, do ówczesnie obowiązujących przepisów (z terminem dostosowania do 31 grudnia 2015 r.).

Ustalone parametry odprowadzania ścieków z oczyszczalni Gwda w Pile spełniają również warunki wskazane w załączniku nr 3 do aktualnie obowiązującego rozporządzenia Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z 12 lipca

²⁵ Nr SR.Pi-3.6811-27/04.

²⁶ Nr DSR-II-1.7322.170.2015.

²⁷ Chemiczne zapotrzebowanie tlenu, tj. ilość tlenu pobranego z utleniaczy na utlenienie związków organicznych i niektórych związków nieorganicznych do najwyższego w danych warunkach stopnia utlenienia.

²⁸ Dz. U. z 2017 r. poz. 1121, ze zm. – uchylona z dniem 1 stycznia 2018 r., dalej: Prawo wodne z 2001 r.

²⁹ W sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód i do ziemi, oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego - Dz. U. Nr 168, poz. 1763, uchylone z dniem 31 lipca 2006 r.

³⁰ O takiej samej nazwie jak rozporządzenie z 8 lipca 2004 r., Dz. U. poz. 1800, obowiązywało do 1 lipca 2019 r.

2019 r.³¹ Oczyszczalnia znalazła się w grupie obiektów dla RLM oczyszczalni powyżej 100 000. Spółka ze względu na skalę przepływu ścieków w oczyszczalni została zobowiązana do poboru 24 prób ścieków w ciągu roku.

(akta kontroli str. 12-13)

Oczyszczalnia Gwda przeznaczona jest do mechaniczno – biologicznego i chemicznego oczyszczania ścieków bytowo – gospodarczych. Proces oczyszczania ścieków komunalnych w oczyszczalni przebiega następująco:

- na początku ścieki z sieci trafiają do budynku krat, gdzie odbywa się mechaniczne oddzielenie frakcji stałej od ścieków. W budynku znajdują się również dwa separatory piasku, których zadaniem jest oddzielenie piasku z pulpy piaskowo-ściekowej;
- następnie ścieki trafiają do osadnika wstępnego, gdzie pozbawiane są zawiesiny łatwoopadającej, jak również ciał pływających. Ścieki z osadników pozbawione dużej ilości zawiesin odpływają do komory rozdziału;
- w kolejnym etapie ścieki trafiają do wielofunkcyjnych reaktorów biologicznych, gdzie odpowiednio w komorze beztlowej, niedotlenionej oraz tlenowej poddawane są działaniu flory bakteryjnej, zapewniającej w środowisku samooczyszczanie się wód, jednak w nieporównywalnie większym stężeniu. Zachodzą tutaj procesy biologicznego usuwania związków węgla, azotu i fosforu;
- w dalszej kolejności ścieki trafiają na osadniki wtórne, gdzie pozbawiane są flory bakteryjnej;
- w ostatnim etapie ścieki oczyszczone odprowadzane są bezpośrednio do rzeki, flora bakteryjna wraca do reaktorów biologicznych, biorąc ponownie udział w oczyszczaniu kolejnej porcji ścieków.

W układzie technologicznym oczyszczalni Gwda występuje sedimentacja wstępna, a więc generowany jest osad wstępny, a w procesie oczyszczania biologicznego osad wtórny nadmierny. Gospodarka osadowa dla osadu wstępnego i wtórnego (nadmiernego) oparta jest o fermentację osadów w otwartych komorach fermentacyjnych. Osad przefermentowany po mechanicznym odwodnieniu kierowany jest do kompostowni.

(akta kontroli str. 542-555)

W oczyszczalni Gwda, na wniosek NIK (na podstawie art. 12 pkt 3 ustawy o NIK), Delegatura w Pile Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Poznaniu (dalej: WIOŚ) przeprowadziła kontrolę, w ramach której dokonano w dniach 9-10 listopada 2020 r. poboru prób:

- ścieków oczyszczonych odprowadzonych do środowiska i ścieków surowych wprowadzonych do oczyszczalni;
- wody z rzeki Gwda powyżej i poniżej miejsca zrzutu ścieków z oczyszczalni.

Przeprowadzona analiza laboratoryjna ścieków wykazała, że nie nastąpiło przekroczenie dopuszczalnych w pozwoleniu wodnoprawnym wartości w zakresie normowanych wskaźników zanieczyszczeń, a wymagana redukcja zanieczyszczeń została osiągnięta. Z kolei analiza laboratoryjna wody w rzece Gwda wykazała, że po przyjęciu ścieków z oczyszczalni nastąpił wzrost stężeń zanieczyszczeń w badanych parametrach, jednak ich poziom nie spowodował zmiany klasy czystości wody.

³¹ W sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego oraz warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu do wód lub do ziemi ścieków, a także przy odprowadzaniu wód opadowych lub roztopowych do wód lub do urządzeń wodnych, Dz. U. poz. 1311 – weszło w życie z dniem 16 lipca 2019 r.

Przeprowadzone w dniu 9 listopada 2020 r., oględziny oczyszczalni wykazały, że obiekt jest eksploatowany zgodnie z założeniami techniczno-technologicznymi. Urządzenia gospodarki ściekowej nie wykazywały w tym dniu nadmiernego przeciążenia lub stanów awaryjnych. Stwierdzono jednocześnie, że:

- część mechaniczna oczyszczalni prowadzi separację osadów i piasku;
- uzyskane odpady gromadzone są selektywnie w przeznaczonych do tego pojemnikach;
- nie występują przecieki na urządzeniach;
- reaktory biologiczne pracują równomiernie, stan osadu wskazywał na jego dobrą kondycję, rozdział powietrza na komorach prowadzony był równomiernie;
- w osadnikach wtórnych prowadzono separację osadu i cieczy, zgarniacze funkcjonowały zgodnie z założeniami, prowadzona recyrkulacja osadu nie powodowała zaburzeń w pracy osadników;
- ścieki, po oczyszczeniu odprowadzane były rowem do rzeki Gwdy, a ich wylot utrzymany był we właściwym stanie.

(akta kontroli str. 3-101)

Przedsiębiorstwo, w latach 2018-2020, wykonywało okresowe kontrole stanu technicznego, o których mowa w art. 62 ust. 1 pkt 1 lit. b oraz pkt 2 Prawa budowlanego, dla obiektów oczyszczalni Gwda, w szczególności: stacji zlewczej, punktu zlewczego, osadników wtórnych, komory tlenowej, budynku dmuchaw, komory predenitryfikacji, osadników wstępnych, budynku krat, przepompowni ścieków oczyszczonych, fermentera, wydzielonej komory fermentacyjnej otwartej, komory niedotlenionej, komory beztlenowej, komory rozdziału i piaskownika. Wpisy z kontroli rocznych oraz pięcioletnich były na bieżąco dokonywane w książkach obiektów budowlanych, o których mowa w art. 64 Prawa budowlanego. W przypadku stwierdzenia nieprawidłowości w poszczególnych obiektach, zlecano przeprowadzenie prac remontowych, które ujmowano w planach remontowych Spółki. W planach tych na lata 2018-2020 przewidziano odpowiednio: 9, 12 i 18 remontów będących następstwem nieprawidłowości stwierdzonych w trakcie ww. kontroli okresowych.

(akta kontroli str. 257-302, 580-600)

Plan remontowy Przedsiębiorstwa na 2018 r. zawierał 98 pozycji, zrealizowano 90. Z kolei plan remontowy na 2019 r. zawierał 84 pozycje, zrealizowano 71. Niezrealizowane remonty zostały przeniesione na kolejne lata lub uzasadniono odstępianie od nich. Nie stwierdzono przypadków niewykonania remontów obiektów technologicznych oczyszczalni Gwda, które skutkowałyby ich niezdadnością do dalszej eksploatacji.

(akta kontroli str. 257-302)

Zgodnie z aktualnym pozwoleniem wodnoprawnym Spółka jest zobowiązana m.in. do:

- a) prowadzenia codziennego rejestru ilości oczyszczonych ścieków odprowadzanych do środowiska;
- b) wykonywania wymaganych przepisami prawa analiz ścieków oraz pomiarów ich ilości;
- c) niezwłocznego powiadomienia m.in. WIOŚ o wystąpieniu awarii urządzeń istotnych dla realizacji pozwolenia wodnoprawnego;
- d) trwałego oznakowania, na skarpach pól do awaryjnego zrzutu ścieków, maksymalnego poziomu zalania;
- e) bieżącej konserwacji wylotu odprowadzalnika do rzeki oraz umocnień brzegowych na odcinku 30 m powyżej i poniżej wylotu;

f) wykonywania dwa razy w roku analiz wody w rzece.

Kontrolerzy WIOŚ stwierdzili, że w kontrolowanym okresie Przedsiębiorstwo dotrzymywało ww. warunków.

GWDA przekazywała do WIOŚ wyniki pomiarów ilości i jakości wprowadzanych ścieków do wód lub do ziemi w terminach określonych w art. 304 Prawa wodnego, tj. 30 dni od dnia zakończenia kwartału (z oczyszczalni Gwda) oraz 30 dni od dnia zakończenia pomiaru (z oczyszczalni w Dobrzycy).

Pobór próbek ścieków z oczyszczalni i ich analiza były prowadzone przez akredytowane laboratoria, w rozumieniu art. 5 pkt 4 i 11 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. o systemie oceny zgodności³². W kontrolowanym okresie nie wystąpiły przypadki nieuznania przez WIOŚ wyników pomiarów ilości, stanu i składu ścieków albo minimalnego procentu redukcji substancji zanieczyszczających w procesie oczyszczania ścieków, przesłanych przez Spółkę.

(akta kontroli str. 3-101)

3.2 Zagospodarowanie komunalnych osadów ściekowych

Przedsiębiorstwo, w kontrolowanym okresie, wytwarzało odpady związane m.in. z eksploatacją oczyszczalni ścieków, w szczególności: ustabilizowane komunalne osady ściekowe (19 08 05), zawartość piaskowników (19 08 02) oraz skratki (19 08 01).

W 2018 r. w oczyszczalni Gwda wytworzono: 12 480 Mg odpadów o kodzie 19 08 05; 92,78 Mg odpadów o kodzie 19 08 02 oraz 139,76 Mg odpadów o kodzie 19 08 01. W 2019 r. było to odpowiednio: 11 500, 100 oraz 107,78 Mg. W 2020 r. (III kwartały) wytworzono 7732 Mg odpadów o kodzie 19 08 05.

Sucha masa komunalnych osadów ściekowych wytworzonych w latach 2018, 2019, 2020 (III kwartały) wyniosła odpowiednio: 2 088 Mg, 1 850 Mg i 1 316 Mg.

(akta kontroli str. 541)

Przedsiębiorstwo posiadało decyzję na wytwarzanie odpadów nr DSR-VI.7243.22.2021 wydaną przez Marszałka 6 sierpnia 2012 r.³³ W pozwoleniu tym określono m.in., że GWDA może wytwarzać odpady o kodzie:

- 19 08 05 – w ilości 20 000 Mg/rok;
- 19 08 02 – w ilości 3 000 Mg/rok;
- 19 08 01 – w ilości 1 000 Mg/rok.

Wytwarzane komunalne osady ściekowe nie były klasyfikowane jako odpady niebezpieczne.

(akta kontroli str. 463-478)

Spółka prowadziła też kompostownię zlokalizowaną przy oczyszczalni ścieków, na której wraz z innymi odpadami biodegradowalnymi przetwarzano m.in. komunalny osad ściekowy. W kompostowni zastosowano technologię pryzm przerzucanych z użyciem sprzętu mechanicznego do przerzucania i napowietrzania odpadów. Po zakończeniu procesu produkt jest poddawany badaniom i przy uzyskaniu prawidłowych parametrów wprowadzany jest do sprzedaży jako środek o nazwie Komprol, który jest wykorzystywany do poprawy właściwości gleby.

W kontrolowanym okresie, cały wytworzony na oczyszczalni komunalny osad ściekowy przeznaczono do produkcji kompostu (w procesie odzysku R3).

(akta kontroli str. 3-101, 541)

Przeprowadzana na zlecenie NIK kontrola WIOŚ wykazała, że w Przedsiębiorstwie postępowano z odpadami w sposób zgodny z zasadą bliskości, o której mowa

³² Dz. U. z 2019 r. poz. 155, ze zm.

³³ Zmieniającą decyzją nr DSR-II-2.7243.78.2016 z 3 listopada 2016 r.

w art. 20 ustawy o odpadach. W ramach tej kontroli przeprowadzono również oględziny kompostowni, które nie wykazały nieprawidłowości w stosowanej technologii (w odniesieniu do przedstawionej dokumentacji technologicznej).

W kontrolowanym okresie nie odnotowano awarii skutkujących zatrzymaniem procesów technologicznych urządzeń do zagospodarowania osadów ściekowych.

(akta kontroli str. 3-101, 602)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Terminowo przekazywano do WIOŚ wyniki pomiarów ilości i jakości ścieków wprowadzanych do wód, które nie zostały zakwestionowane. Również kontrola WIOŚ zlecona przez NIK wykazała, że badane próbki oczyszczonych ścieków odprowadzonych z oczyszczalni spełniały wymogi wydanego pozwolenia wodnoprawnego. Oczyszczalnia była eksploatowana zgodnie z założeniami techniczno-technologicznymi, przeprowadzano wymagane okresowe kontrole stanu technicznego obiektów oczyszczalni i dokonywano niezbędnych prac remontowych. W Przedsiębiorstwie postępowano z odpadami w sposób zgodny z zasadą bliskości, o której mowa w art. 20 ustawy o odpadach.

OBSZAR

4. Finansowanie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych

Opis stanu
faktycznego

4.1. Zapewnienie środków na finansowanie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych

W Przedsiębiorstwie zaplanowano środki na realizację w 2018 r. – 10, a w latach 2019 i 2020 (do 30 września) każdorazowo dziewięciu przedsięwzięć, w zakresie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych. Planowane wydatki na ich realizację wyniosły odpowiednio: 1 996,8 tys. zł, 1 007 tys. zł i 714,5 tys. zł. Zgodnie z planem wszystkie przedsięwzięcia, realizowane w tym okresie, miały zostać sfinansowane ze środków własnych GWDY.

Na 2018 r. w Spółce zaplanowano środki na realizację dwóch spośród trzech przedsięwzięć wpisanych do AKPOŚK 2017 w zakresie oczyszczalni ścieków oraz jednego przedsięwzięcia spośród trzech wpisanych do AKPOŚK 2017 w zakresie sieci kanalizacyjnych na terenie Gminy.

W związku z rezygnacją z inwestycji, nie zaplanowano środków na realizację „Budowy nowej stacji odwadniania osadów”, wpisanej do AKPOŚK 2017 w zakresie oczyszczalni ścieków. Na realizację pozostałych inwestycji w tym zakresie, tj. „Zastąpienie otwartego kanału zrzutowego ścieków oczyszczonych kanałem zamkniętym” i „Budowy zamkniętych komór fermentacji osadów ściekowych wraz z biogazownią” zaplanowano na 2018 r. środki w wysokości (odpowiednio) 900 tys. zł i 500 tys. zł.

W związku z rezygnacją z inwestycji „Zastąpienie otwartego kanału zrzutowego ścieków oczyszczonych kanałem zamkniętym”, w kolejnych latach planowano już tylko środki na realizację „Budowy zamkniętych komór fermentacji osadów ściekowych wraz z biogazownią”, na 2019 r. zaplanowano środki w wysokości 400 tys. zł, a na 2020 r. – 50 tys. zł.

Jak wyjaśnił Prezes, decyzje o rezygnacji z przedsięwzięć „Budowy nowej stacji odwadniania osadów” i „Zastąpienie otwartego kanału zrzutowego ścieków oczyszczonych kanałem zamkniętym” podjęto na przełomie 2017 i 2018 r.³⁴

Niezrealizowanie ww. inwestycji nie miało wpływu na spełnianie przez oczyszczalnię Gwda warunku I (wydajność) i warunku II (standardy oczyszczania) określonych w dyrektywie EWG, gdyż warunki te oczyszczalnia spełniała już w chwili przyjęcia AKPOŚK 2017. Z przedłożonej przez Spółkę dokumentacji oraz z przeprowadzonej przez WIOŚ kontroli wynika natomiast, że warunki te były spełnione również w latach objętych kontrolą NIK.

(akta kontroli str. 557, 604-607)

W Przedsiębiorstwie zaplanowano środki na realizację jednego spośród trzech przedsięwzięć wpisanych do AKPOŚK 2017 w zakresie sieci kanalizacyjnych na terenie Gminy, tj. na „Rozbudowę kanalizacji sanitarnej w Dolaszewie w rejonie ul. Bukowej dz. Nr 187/41” zaplanowano na 2018 r. środki w wysokości 70 tys. zł. Pozostałe dwa przedsięwzięcia wpisane do AKPOŚK 2017 w zakresie sieci kanalizacyjnych na terenie Gminy oraz wszystkie przedsięwzięcia w zakresie sieci kanalizacyjnej na terenie Miasta, nie były realizowane przez Spółkę.

(akta kontroli str. 557)

Prezes wyjaśnił, że GWDA, w latach 2018-2020 (do 30 września), nie aplikowała do innych podmiotów o uzyskanie dofinansowania na realizację działań w zakresie zbiorowego odprowadzania ścieków, gdyż na terenie Miasta Spółka nie prowadzi takiej działalności, a na terenie Gminy rozwojem i modernizacją urządzeń kanalizacyjnych zajmuje się sama Gmina.

(akta kontroli str. 604-607)

4.2. Finansowanie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych

W 2018 r. realizowano łącznie 11 przedsięwzięć w zakresie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych, na które wydatkowano łącznie 655,1 tys. zł. Jedno przedsięwzięcie, na które wydatkowano 26,9 tys. zł, zrealizowano poza planem³⁵.

W latach 2019-2020 (do 30 września) realizowano po dziewięć przedsięwzięć w każdym roku, na które wydatkowano łącznie odpowiednio 607,1 tys. zł i 592,3 tys. zł. Źródłem finansowania wszystkich przedsięwzięć były środki własne Spółki.

Z przedsięwzięć, wpisanych do AKPOŚK 2017, realizowano natomiast w:

- 2018 r. „Rozbudowę kanalizacji sanitarnej w Dolaszewie w rejonie ul. Bukowej dz. Nr 187/41 (wpisane do AKPOŚK 2017 w zakresie sieci kanalizacyjnych), na które wydatkowano 100,4 tys. zł (inwestycja ta została ukończona w 2018 r.);
- latach 2018-2020 (do 30 września) „Budowę zamkniętych komór fermentacji osadów ściekowych wraz z biogazownią” (wpisane do AKPOŚK 2017 w zakresie oczyszczalni ścieków), na które wydatkowano: w 2018 r. kwotę 75 tys. zł (15% planu), w 2019 r. – 84,4 tys. zł (21,1% planu) oraz w 2020 r. (do 30 września) – 167 tys. zł (334% planu).

(akta kontroli str. 557)

Prezes wyjaśnił, że przyczyną niezrealizowania w pełnej wysokości zaplanowanych na lata 2018-2019 wydatków na realizację „Budowy zamkniętych komór fermentacji osadów ściekowych wraz z biogazownią” było to, że: „w roku 2018 planowano

³⁴ Wyjaśnienia Kierownika ZOIS w zakresie przyczyn rezygnacji z ww. inwestycji przedstawiono w pkt 1.2 niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

³⁵ „Podajnik hydrauliczny do skratek”.

wydatkowanie kwot na pozyskanie dotacji na budowę biogazowni jeszcze na etapie wykonywania projektu węzła fermentacji mezofilowej przy oczyszczalni ścieków Gwda (koszty takie jak: studium wykonalności, premia success fee pobierana przez firmy, wykonanie dodatkowych badań, projektów, jeżeli takie przewidywałby regulamin konkursu, przygotowanie dokumentacji konkursowej). W latach 2018-2019 nie było jednak konkursu do którego Spółka mogłaby aplikować nie posiadając pozwolenia na budowę lub przynajmniej złożonego wniosku o wydanie pozwolenia na budowę dla biogazowni osadów ściekowych tej wielkości. Szacownie kwoty na 2019 r. było konsekwencją przeniesienia na kolejny rok szacunków z 2018 r., z korektą w dół”. Prezes zaznaczył również, że GWDA długo oczekiwała na wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dla przedmiotowej inwestycji (która warunkowała zamknięcie kolejnych etapów projektu), gdyż stosowy wniosek złożono w listopadzie 2018 r., a decyzja została wydana dopiero w styczniu 2020 r.

NIK wskazuje, że spowolnienie realizacji „Budowy zamkniętych komór fermentacji osadów ściekowych wraz z biogazownią”, może skutkować nieosiągnięciem terminu przyjętego w AKPOŚK 2017 dla ukończenia tej inwestycji (31 grudnia 2021 r.). Tym samym, planowany dla tej inwestycji efekt ekologiczny (głównie w postaci zmniejszonej emisji metanu do atmosfery oraz ilości wytwarzanych osadów i lepszego stopnia ich odwadniania), wynikający z zastąpienia obecnie funkcjonującego układu fermentacji psychrofilowej – układem fermentacji mezofilowej, może nie zostać do końca 2021 r. zrealizowany³⁶. NIK dostrzega jednocześnie, że spowolnienie realizacji ww. inwestycji nie miało wpływu na spełnianie przez oczyszczalnię Gwda warunku I (wydajność) i warunku II (standardy oczyszczania) określonych w dyrektywie EWG.

(akta kontroli str. 657)

Kwoty wydatków poniesionych na realizację przedsięwzięcia „Budowa zamkniętych komór fermentacji osadów ściekowych wraz z biogazownią” zostały prawidłowo podane na potrzeby przedkładanych przez Prezydenta Wodom Polskim sprawozdań z realizacji KPOŚK za lata 2018-2019.

(akta kontroli str. 675)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

OCENA CZĄSTKOWA

W Spółce zapewniono środki finansowe na realizację przedsięwzięć w zakresie oczyszczania ścieków komunalnych. Spośród zadań ujętych w AKPOŚK 2017 zrealizowano zadanie GWDY dotyczące sieci kanalizacyjnych. W zakresie trzech zadań dotyczących oczyszczalni ścieków, z dwóch zrezygnowano i zaplanowano finansowanie jednej inwestycji. Jej realizacja uległa spowolnieniu, co jednak wynikało z przyczyn niezależnych od Przedsiębiorstwa. Niezrealizowanie ww. inwestycji ujętych w AKPOŚK 2017 nie miało wpływu na spełnianie przez oczyszczalnię Gwda warunku I (wydajność) i warunku II (standardy oczyszczania) określonych w dyrektywie EWG.

IV. Uwagi i wnioski

Wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag, natomiast na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnosi o podjęcie działań mających na celu zapewnienie przekazywania Prezydentowi

³⁶ W harmonogramie ujętym w studium wykonalności projektu pod nazwą „Budowa węzła fermentacji mezofilowej przy oczyszczalni ścieków GWDA w Pile” z 31 sierpnia 2020 r. przewidziano, że budowa biogazowni zakończy 30 listopada 2021 r., a jej rozruch do 31 grudnia 2022 r.

Miasta Piły oraz Wójtowi Gminy Szydłowo corocznych sprawozdań finansowych Spółki oraz innych wymaganych informacji określonych w zezwoleniach na prowadzenie działalności w zakresie zbiorowego odprowadzania i oczyszczanie ścieków.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Poznaniu. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku zgłoszenia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Poznań, kwietnia 2021 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Poznaniu

Kontroler
Marek Gutraj
specjalista kontroli państwowej

Dyrektor
z up. Tomasz Nowiński
p.o. Wicedyrektor

.....
podpis

.....
podpis